

MEDEDELINGEN EN BEKENDMAKINGEN

ENQUÊTE AANGEBOREN AFWIJKINGEN

In 1962 is door de Geneeskundig Hoofdinspecteur van de Volksgezondheid een enquête gehouden onder de huisartsen in Nederland, naar misvormingen aan ledematen, die zich hadden voorgedaan bij kinderen van moeders die in de zwangerschap thalidomide hadden gebruikt. Thans wordt, in de maand mei 1964, opnieuw een enquête gehouden, ditmaal naar alle aangeboren afwijkingen die zich in de praktijk der huisartsen (en vroedvrouwen) hebben voorgedaan bij kinderen, geboren in 1963, ook in geval de baring niet door de huisarts zelf is geleid.

Aan alle huisartsen (en vroedvrouwen) in Nederland zijn twee vragenformulieren ter beantwoording toegezonden.

GEZONDHEIDSORGANISATIE T.N.O.

Het secretariaat van de Gezondheidsorganisatie T.N.O. brengt onder de aandacht van belanghebbenden, dat subsidie-aanvragen voor in het jaar 1965 te verrichten toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek op het gebied van de volksgezondheid moeten zijn ingediend vóór 1 september 1964.

Bij de beslissing over de subsidie-aanvragen zullen de betekenis van het voorgestelde onderzoek voor de volksgezondheid en de beschikbare geldmiddelen een rol spelen.

Aanvraagformulieren voor het subsidiejaar 1965 zijn verkrijgbaar bij het secretariaat van de Gezondheidsorganisatie T.N.O., Postbus 297, 's-Gravenhage.

INGEZONDEN

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie; deze behoudt zich het recht voor, de stukken te bekorten)

SENSORE DEPRIVATIE

Het ingezonden stuk van JONGKEES (1964) over „sensore deprivatie” is mij uit het hart gegrepen. Aangezien ook ik betrokken ben bij de Redactionele Kanttekening (1964) waarin mijn experimenten over „isolatie en bewegingsbeperking” vermeld werden (VAN WULFFTEN PALTHE 1964), voel ik behoefte nog een principieel argument tegen het gebruik van de term „sensory deprivation” aan te voeren, al ben ik geheel met JONGKEES eens, dat de „vernedersing” ervan tot „sensore deprivatie” tot de taalmormels moet gerekend worden.

Het is er namelijk zo mee gesteld, dat de term „sensory deprivation” niet alleen vaag maar ook misleidend en feitelijk onjuist is. De verschijnselen die onder deze benaming beschreven worden, komen ook voor, wanneer er van een onthouding of ontbering van zintuigprikkelers in algemene zin geen sprake is.

Een witte ruis, sterke lichtprikkelers van ongestructureerde aard, regelmatige schommelbewegingen en vibraties, kortom alles wat van de zintuiglijke en sensibele kant geen „betekenis” heeft, roept — en soms in versterkte mate — bewustzijnsfluctuaties en de daaraan gekoppelde verschijnselen te voorschijn, terwijl toch de zintuigorganen wel degelijk en vaak met hoge energie geprikkeld worden, zodat men hier niet van zintuiglijke ontbering spreken kan. Wat, voornamelijk in de Amerikaanse literatuur, verstaan wordt onder „sensory deprivation” is een experimenteel teweeggebrachte beperking van die zintuiglijke prikkelers, welke een zinvolle betekenis hebben, waardoor ze de aandacht

trekken en deze aandacht, door hun gevoelswaarde en hun afwisseling, ook levendig houden. Ontbreken deze prikkels en is bovendien de mens in zijn zintuiglijk contact van de medemens geïsoleerd, dan leidt dit, ook bij aanwezigheid van monotone, betekenisloze, kortom van ongestructureerde zintuigprikkelers, tot een complex syndroom van psycho-fysiologische aard, dat in de laatste jaren in de lucht- en ruimtevaartgeneeskunde en in de farmocopsychologie intensief onderzocht is.

Ik maak mij geen illusies, dat het Amerikanisme „sensory deprivation” verdwijnen zal, maar in Nederlandse publikaties moeten wij toch wat nauwkeuriger zijn.

Men kan natuurlijk niet een term gebruiken met lange bijzinnen, maar ik meen dat men de wezenlijke inhoud van hetgeen onderzocht wordt, kan weergeven door te spreken van „beperking van zintuiglijke informatie” (een woord dat het betekenisvolle in zich bevat) of kan samenvatten in de term „isolatie-fenomenen”.

Literatuur: JONGKEES, L. B. W. (1964) *Ned. T. Geneesk.* **108**, 915. — Redactionele Kanttekening (1964) *Ned. T. Geneesk.* **108**, 768. — PALTHE, P. M. VAN WULFFTEN (1964) *Ned. T. Geneesk.* **108**, 757.

Den Dolder, 5 mei 1964

P. M. VAN WULFFTEN PALTHE

Uw antwoord op mijn ontboezeming over sensore deprivatie heb ik met grote belangstelling gelezen, doch niet geheel begrepen. U stelt dat U voor vreemde woorden Nederlandse equivalenten zoekt. Sensor noch deprivatie is Nederlands. U zegt: Degene die de term „sensory deprivation” kent, begrijpt onmiddellijk dat „sensore deprivatie” dezelfde betekenis heeft. Mijns inziens stelt U hiermee de zaak precies op zijn kop.

Tenslotte wijst U op de slechte ervaring van vroegere redacties wier gebruik van zuivere Nederlandse termen door vele lezers aanstellerig en lachwekkend werd gevonden. Hierin ben ik het volkomen met U eens. Het vestibulaire apparaat een evenwichtstoestel te noemen was evenmin aanbevelenswaardig als voor pharynx het woord raak (ieder die de term „Rachen” kent, begrijpt het!) in te voeren; en sensory deprivation door sensore deprivatie te vervangen, is m.m. precies hetzelfde; vandaar mijn ingezonden reactie.

Ik blijf hopen, dat U te zamen met de evenwichtstoestellen en de raken, ook de sensore deprivaties en hun verwanten zult verbannen.

Amsterdam, 5 mei 1964

L. B. W. JONGKEES

Het argument van Prof. VAN WULFFTEN PALTHE, dat de term „sensory deprivation” niet aanduidt wat ermee bedoeld wordt, geldt voor vele andere termen. Maar omdat men wéét wat ermee bedoeld wordt, is het onpraktisch, tegen het gebruik ervan te ageren. De term „beperking van zintuiglijke informatie” dekt — zoals de inzender zelf zegt — niet hetzelfde begrip als „sensory deprivation”, en is bovendien een mondvul. De term „isolatie-fenomenen” wekt ook voorstellingen op, die niets met „sensory deprivation” te maken hebben.

Het argument van Prof. JONGKEES dat „sensor” noch „deprivatie” Nederlands is, beamen wij (ten dele, want al komt „sensor” niet in de woordenboeken voor, onze taalkundig adviseur beschouwt dit woord als beter Nederlands dan sensorisch, dat wél in de woordenboeken staat). Wij hebben de term sensory deprivation „vernedersing” op de manier zoals wij in ons vorig antwoord op bl. 915 reeds aangaven. Dat is dus iets anders dan het zoeken van bestaande

Nederlandse woorden zoals „evenwichtstoestel” en „raak” (welk woord te vinden is in Van Dale 8e druk, bl. 1610, als gewestelijke term voor „gehemelte”).

Amsterdam, 12 mei 1964
(Discussie gesloten; RED.).

REDACTIE

ZUIVERHEID VAN TAAL

Staat U mij toe, naar aanleiding van de opmerkingen van Dr. A. G. J. HERMANS en Prof. JONGKEES (bl. 915 deze jaargang) over taalzuiverheid en over „de redactie, die zo gesteld is op zuiverheid van taal en woordkeus”, ook nog wat opbouwende kritiek te laten horen.

Enkele lelijke taalfouten (Nederlands) komen vrij regelmatig in het *Tijdschrift* voor. Voorbeelden:

1. „Ons inziens” in plaats van „onzes inziens” (ook weer op bl. 913, 1e kolom midden).

2. Gebruik van het bijwoord „zelden” waar het bijvoeglijk naamwoord „zeldzaam” moet staan (ook weer bl. 914, 2e kolom, bovenaan). Of bent U evenmin verantwoordelijk voor het taalgebruik in de ingezonden stukken?

Tenslotte het verschijnsel, dat „verschijnselen . . . etc. vanzelf oplossen”, in plaats van „zich oplossen” (bl. 900, 1e kolom bovenaan).

's-Gravenhage, 2 mei 1964

G. PH. VOGEL

De „opbouwende kritiek” van collega VOGEL begrijpen wij niet geheel: Ad 1: „Ons inziens” is te vinden in Van Dale, 8e druk, bl. 880 links, r. 3 v.o. Ad 2: Het woord „zelden” op de aangegeven plaats is een bijwoord („therapeutische toepassingen zijn . . . zelden . . . gepubliceerd”). Ad 3: „Verschijnselen die zich oplossen” lijkt ons evenmin fraai als „verschijnselen die oplossen”. Maar zo ernstig is dit nu ook weer niet.

Amsterdam, 12 mei 1964
(Discussie gesloten; RED.).

REDACTIE

BERICHTEN

BUITENLAND

Wereldberichten

Beslissing over een centrum voor wetenschappelijk onderzoek te Genève uitgesteld. — Het voorstel van de directie-generaal van de Wereldgezondheidsorganisatie te Genève, een centrum voor wetenschappelijk onderzoek van 's werelds gezondheid te stichten (zie deze rubriek bl. 423), is in de onlangs gehouden algemene vergadering nader behandeld. Van algemene instemming, die het voorstel bij een groep van „distinguished scientific advisors of a number of countries” had verworven, was geen sprake. Men vond Dr. CANDAU voorstel vaag omschreven en de kosten dientengevolge onberekenbaar. De oppositie werd geleid door Prof. MUNTENDAM, die een centrum voor „health information and epidemiology” nuttiger achtte dan een centrum voor „biomedical research”, en nadere bestudering van het voorstel aanriep. Wat prematuur is, plaatse men in de broedstoof; onderwerpt men het reeds thans aan kritiek, dan kan het in de ijskast geraken. „The Assembly decided that the Director-General should continue the study of the proposed centre and report to the Executive Board and Assembly”. (*WHO Chronicle*, april, bl. 125).

Internationale samenwerking van celbiologen. — De internationale organisatie tot samenwerking op het gebied der cellulaire biologie (ICRO) werd verleden jaar onder de auspiciën van UNESCO gesticht ten einde vooral in Europa de belangstelling voor fundamenteel onderzoek te verlevendigen. De organisatie beoogt allereerst de opstelling van een

gemeenschappelijk programma voor de voornaamste centra van onderzoek — Edinburg, Napels, New York, Parijs, Praag en Rehovot (Israël) — en streeft daarbij naar uitwisseling van onderzoekers voor korter en langer termijn. Voorts behartigt de organisatie leergangen, allereerst bestemd voor onderzoekers die van geschiktheid voor wetenschappelijke arbeid op biologisch of fysisch gebied blijk hebben gegeven. Twee leergangen vonden reeds in 1963 plaats; de ene over bacteriofagie te Napels, de andere over de nieuwste weefselkweek-methodiek te Leiden. In 1964 staan drie leergangen op het programma, deels herhalingen van de leergang te Napels, deels over embryologie, deels over betrekkingen van virus en cel. Ook bereidt men tegen het einde van 1964 een ontmoeting voor van Europese, Aziatische en Amerikaanse celbiologen met Indiase werkers te Bombay. (*Presse méd.*, bl. 1175).

Duitsland

Nobelprijswinnaar Domagk overleden. — Men is thans zo vertrouwd met de chemotherapie van allerlei bacteriële infectieziekten dat men welhaast vergeet hoe met dit hoofdstuk der therapie nauwelijks 30 jaar geleden een begin is gemaakt. Ouden van dagen kunnen zich de hardnekkige MORGENROTH en zijn optochine (ethyl-hydrocupreïne, 1911 en volgende jaren) herinneren. Met dit chemicale, toegepast in subletale doses, kon men het leven rekken van muizen met pneumokokkensepsis. GERHARD DOMAGK (1895-1964) had zich aanvankelijk in het hoofd gezet, een chemotherapeuticum te bereiden uit reticulo-endotheliale weefsel. In de sfeer van de I. G. Farben-industrie, waarvan hij sinds 1927 de afdeling voor experimentele pathologie en bacteriologie leidde, kwam hij tot de kleurstoffen. Prontosil, een sulfanilamide-derivaat, bleek werkzaam tegen streptokokken-infecties van de muis en wees tot verdere studie de weg. Zijn geslaagde experimenten dateren uit 1932 en werden in 1935 gepubliceerd (*Dtsch. med. Wschr.* 61, 250), tegelijk met de eerste klinische resultaten. Tot deze eerste groep van patiënten behoorde DOMAGKS dochter. (*Lancet*, 2 mei, bl. 992).

Engeland

Verkoop van tabak aan kinderen en jeugdige personen zwaarder beboet. — Een wet van 1933 maakt verkoop van tabak en sigarettenpapier aan personen jonger dan 16 jaar tot een misdrijf. De maximum boete bedroeg voor het voor de eerste maal gepleegde misdrijf £ 2, voor de tweede maal £ 5, voor de derde en volgende maal £ 10. Bij de wet van 1963 zijn deze maxima tien- of meervoudig verhoogd en bedragen thans onderscheidenlijk £ 25, £ 50 en £ 100. (*Monthly Bull. Minist. Hlth Lab. Serv.*, april, bl. 67).

Naar de eindstreep van de eeuw. — Registrar General voorspelt dat de bevolking van Engeland en Wales in de volgende 20 jaar met een gemiddelde van 370.000 zielen per jaar zal toenemen, en tegen het einde van de eeuw misschien iets sneller. Aldus verwacht men een toeneming van 18 miljoen in de loop van 40 jaar, d.w.z. een totale bevolking van 65 miljoen in het jaar 2003. De voorspelling omvat tevens de verwachting dat het aantal geboorten in 40 jaar zal stijgen van 863.000 tot 1.147.000 in het jaar 2000. Voorts berekent men dat in de rest van de eeuw de arbeidende mannelijke bevolking (15-64 jaar) ongeveer 32 pct van de totale bevolking zal blijven, en dat het aantal pensioenge-rechtigden (mannen 65 jaar en ouder, vrouwen 60 jaar en ouder) omstreeks het tegenwoordige percentage (15 pct) zal liggen. De leeftijdsklasse jonger dan 15 jaar zal stijgen van 23 tot 26 pct in 2003. (*Lancet*, 2 mei, bl. 973).